

Svenska museifönstret

Reflektioner och avstamp efter fem års arbete

Anna Engquist och Björn Axel Johansson
Statens historiska museum
2007-08-09

Innehållsförteckning

1.0 Inledning.....	3
2.0 Bakgrund	3
3.0 Projektets starkaste kort	4
4.0 Skolans gensvar.....	4
5.0 Beskrivning av pågående arbete.....	5
5.1 Rekrytering av museer	5
5.2 Seminarieverksamhet	5
5.3 Redaktionellt arbete.....	5
5.4 Strategiskt arbete	5
6.0 SWOT-analys av projektet.....	7
6.1 Problemformulering	8
6.2 Styrkor.....	8
6.3 Svagheter.....	8
6.4 Möjligheter	8
6.5 Hot.....	8
6.6 Analys.....	8
7.0 Problemområden	9
7.1 Webbtrafiken.....	9
7.2 Otydlig avsändare.....	9
7.3 Webbresursernas kvalitet	10
7.4 Skolans arbetsätt	10
7.5 Att nå lärare	10
7.6 Nyhetsvärdet.....	10
7.7 Brutna länkar	10
7.8 Insidan och inloggning	10
7.9 Decentraliserat ansvar	11
7.10 Projektbemanning.....	11
7.11 Projektets finansiering.....	11
8.0 Nyorientering och utveckling	11
8.1 Projektets placering och bemanning	11
8.2 Spegla museipedagogikens hela bredd.....	12
8.3 Produktion av pedagogiska webbresurser	12
8.4 Ny tjänstedesign för Museifönstret	12
8.5 Delta i forskning.....	12
8.6 Kursplaner från museer	13
8.7 Instiftan av ett årligt pris	13
8.8 Internationella förebilder.....	13
9.0 Slutord	13
10.0 Bilaga	14
Lista över medverkande museer med webbresurser i Museifönstret	14

1.0 Inledning

Detta är en lägesrapport från projektet "Svenska museifönstret". Här ges en samlad bild av bakgrund och de insatser som gjorts i projektet under de fem år som Museifönstret varit i drift – syfte, mål, löpande aktiviteter såväl som det strategiska arbetet och målgruppens gensvar. Lägesrapporten bygger på projektmedarbetarnas samlade erfarenheter. Ett särskilt tack riktas här till Museifönstrets tidigare medarbetare Henrik Summanen och Tove Borglund samt medarbetare på enheten Medier och kommunikation för deras värdefulla synpunkter. Under åren har projektet identifierat både problemområden och utvecklingsmöjligheter. Efter fem års drift vågar vi i dag påstå att projektet har uppnått goda resultat och hög trovärdighet inom museivärlden. Däremot låter ett genomslag i skolans värld vänta på sig. Denna rapport ställer frågan varför och kommer med förslag till nyorientering och utveckling av Museifönstret.

Det är uppenbart att museivärlden sitter på unika resurser för skolbruk, men att det på de enskilda museerna saknas personal och incitament att utveckla dem. Ur Museifönstrets synvinkel vore det därför önskvärt med ett bredare samarbete inom kultur- och utbildningsområdena kring museerna och arkivens produktion av pedagogiska webbresurser för skolan. Ett samarbete på hög nivå skulle kunna leda till en dubbel vinst: en ökad tillgänglighet för museerna och ett gensvar i skolans värld. Museifönstret efterfrågar initiativ på riksnivå.

2.0 Bakgrund

I september 2002 inleddes arbetet med att bygga upp webbtjänsten Museifönstret, på initiativ av Björn Axel Johansson vid Statens historiska museum, i enlighet med det förslag som lades fram i förstudien "Museifönstret – en ny temaplats på Skoldatanätet"¹. Under Museiveckan i mars 2003 lanserades både projektet och webbtjänsten officiellt. Museifönstret drivs sedan dess av Historiska museet. Under de tre första åren hade projektet ekonomiskt stöd av Myndigheten för skolutveckling och Statens kulturråd. Under hela projektet har Museifönstret haft täta kontakter med Myndigheten för skolutveckling och fått goda råd i arbetet.

Grundtanken är således att Museifönstret ska vara en enkel portal med redaktionellt stöd och att respektive museum ansvarar för sitt eget innehåll. Museifönstret utgör därmed navet i ett utvecklingsprojekt som syftar till att den svenska ungdomsskolan bättre ska kunna ta del av museernas resurser via internet. Organisationen är decentraliserad med en kärna av kontaktpersoner från medverkande museer.

Visionen är att Museifönstret ska vara en webbtjänst som museerna inte bara känner sig delaktiga i utan som också aktivt stödjer dem att bygga upp ett bra skolmaterial på nätet. Museifönstret ska hjälpa dem att utbyta erfarenheter och därmed utveckla sina pedagogiska satsningar i nära samarbete med skolan. Målet är också att Museifönstret ska ge status åt alla de museer som deltar. Att de aktivt deltar i utvecklingen av webbtjänsten innebär samtidigt att de får en kvalitetssäkring av sitt material vilket ger trovärdighet gentemot skolektorn.

Museifönstret vill vara museivärldens ansikte mot skolorna. Det är den position Museifönstret har tagit och har som mål att behålla. I dag innehåller webbtjänsten länkar, adresser och kontaktuppgifter till 396 svenska museer över hela landet. Av dessa har 90 museer (se bilaga) bidragit med totalt 384 pedagogiska webbresurser till Museifönstrets databas. Det är ett bra resultat med tanke på att bedömningen är att det finns omkring hundra museer i landet som har pedagogiska webbresurser.

---

¹ Björn Axel Johansson och Henrik Summanen: "Museifönstret – en ny temaplats på Skoldatanätet" (förstudierapport): http://www.museifonstret.se/admin/pdf/forstudie_museifonstret_hk.pdf

3.0 Projektets starkaste kort

Museifönstrets verksamhetsidé är att öka kommunikationen mellan svenska museers webbplatser och den svenska skolan. Ett av de allra viktigaste argumenten för att använda museernas webbresurser i undervisningen är att de är säkra och trovärdiga källor. Detta argument förstår de flesta lärare som kämpar hårt för att ge sina elever kunskap om källkritik. Källkritik har blivit mycket viktigt i samband med internets intåg som informationskanal och kunskapskälla. Nu handlar det inte bara om att hitta informationen utan även om att utvärdera den. Här står sig museerna starkt när det handlar om säkra informationskällor för till exempel projektarbeten, uppsatser och examensprojekt i skolan.

Med hjälp av Museifönstret förenklas sökandet efter museernas samlade pedagogiska webbresurser radikalt för den enskilde läraren och eleven. Museernas resurser är lättillgängliga över hela landet – ett uppdämt behov för skolor i glesbygd och en efterlängtdad möjlighet för skolan i allmänhet.

De tre begreppen trovärdigt, lättillgängligt och intressant sammanfattar vad Museifönstret står för.

4.0 Skolans gensvar

När det gäller Museifönstrets brukare, det vill säga skolan, är responsen ännu låg. Webbtjänsten har förhållandevis låga användarsiffror och en spridning av Museifönstret i skolvärlden låter vänta på sig. Det står klart för projektet att det måste till mycket högre kvalitet på de enskilda pedagogiska webbresurserna från museerna för att innehållet ska bli riktigt intressant och användbart i skolan. Här har Museifönstret, museerna och skolsektorn ett stort utvecklingsarbete framför sig.

Det krävs också en ordentlig marknadsföring av webbtjänsten för att nå ut till skolan på bred front. Den huvudsakliga marknadsföringen av Museifönstret har hittills gjorts av Myndigheten för skolutveckling. Museifönstret finns ofta omnämnt i myndighetens nyhetsbrev *Pekaren* som går ut till många lärare och skolledare i hela landet. Museifönstret har funnits på Skoldatanätets förstasida med en fast länk, nu som en länk från ”IT för pedagoger”², men även regelbundet med välexponerade nyhetspuffar. Det har även förekommit artiklar om Museifönstret i specialinriktade tidskrifter som till exempel *Pedagogiska magasinet* och *Skolvärlden*. Dock genererar dessa insatser ingen långvarig ökning av webbtrafiken.

För att öka antalet användare har Museifönstret tagit fram en folder som skickats ut till Sveriges samtliga skolor i samarbete med Bonnier Utbildning. Foldern har även sänts ut i stor upplaga till de medverkande museerna så att de i sin tur kan ge foldern till de lärare som besöker det enskilda museet i samband med fortbildningsdagar eller visningar. Museifönstret har även gjort andra riktade insatser: utskick till skolors och kommuners länksamlingar, länkutbyte har etablerats mellan Museifönstret och andra webbplatser, nyhetstips har skickats till olika nyhetsbrev, Museifönstrets folder har sänts till skolor inom folkbildning och SFI, likaså till svenska skolor i utlandet. Museifönstret har även medverkat i Skolforum varje år samt på inbjudan deltagit i sammankomster för lärare som till exempel lärarkvällar på museer, Skolbiodagen och Mediatekets kurser i Stockholms stad.

Men dessa insatser har inte räckt för att nå målgruppen. Förmodligen behöver Museifönstret flera förbättringar som jämnare kvalitet på de enskilda pedagogiska resurserna, en användarvänligare webbtjänst och kraftfullare marknadsföring.

---

² IT för pedagoger: <http://itforpedagoger.skolutveckling.se/>

5.0 Beskrivning av pågående arbete

5.1 Rekrytering av museer

Rekrytering av museer till Museifönstret är en ständigt fortgående aktivitet. En svårighet i rekryteringen är att det ännu inte finns alltför många museer som har riktigt bra webbresurser på sina webbplatser än mindre specifik bemanning för webbarbete. Typiskt är att Museifönstret når eldsjälarna i museet, de som förmår överbrygga klyftan mellan olika kompetenser som till exempel ämneskunskap, pedagogik, information och marknadsföring. Museifönstrets kontaktpersoner ute på museerna har skiftande yrkestillhörighet, helt beroende på hur stort det enskilda museet är. Engagemanget för Museifönstret inom museivärlden är stödjande och lojalt.

5.2 Seminarieverksamhet

För att stärka museivärldens ansträngningar att skapa bra läresurser på sina webbplatser har Museifönstret arrangerat ett 20-tal avgiftsfria seminarier som riktats mot museerna i deras roll som innehållsleverantörer. Museernas webbplatser hade år 2003, då Museifönstret startade, ett stort behov av ökad kompetens inom webb/IT.

Ordet webbpedagogik kan få sammanfatta Museifönstrets seminarieverksamhet. Huvudsyftet har varit att sprida kännedom om Museifönstret och rekrytera museer att samarbeta med projektet. Seminarierna har dels tagit upp Museifönstret i sig, dels webbtekniska frågeställningar som till exempel tillgänglighet och trafikanalys. Ett stort antal experter från olika områden har engagerats och ställt upp kostnadsfritt för seminarieverksamheten. Seminarierna har varit mycket populära och var och ett har haft ett stort antal deltagare från museer i hela landet.

Museifönstret har också efter inbjudan bidragit med föredrag och presentationer i ett flertal externa arrangemang som vänder sig till skolan. Sammanfattningsvis kan man säga att seminarieverksamheten har utgjort Museifönstrets viktigaste marknadsföringsinsats mot museerna. Verksamheten har varit populär och dessutom kostnadsfri, vilket har gjort att många museer tagit del av utbudet.³

5.3 Redaktionellt arbete

Det redaktionella arbetet i Museifönstret består i dag i att kvalitetsgranska museernas pedagogiska webbresurser, uppdatera webbtjänsten med nyheter och skriva nyhetsbrev. Museifönstrets nyhetsbrev har i dag cirka 800 prenumeranter. Läsarna finns över hela landet och kommer i första hand från museisektorn och skolvärlden. Nyhetsbrevet publiceras en gång per kvartal. Syftet med nyhetsbrevet är att rapportera om vad som sker inom området webb–museum–skola och vara ett komplement till de seminarier Museifönstret arrangerar. Intresset för nyhetsbrevet har varit förhållandevis stort och antalet prenumeranter växer stadigt – både från skola och museum.

5.4 Strategiskt arbete

Projektet ser det som mycket viktigt att följa med i den utveckling som sker inom området digitala läresurser för skolan, först och främst nationellt men också internationellt. Runt om i världen finns liknande projekt som kommit längre i sitt arbete mot skolan och som från statligt håll stöttas med helt andra medel och ambitioner.

Likaså ser Museifönstret det som viktigt att bygga allianser och delta i webbnätverk inom museiområdet. Här får projektet inblick i museernas vardag, deras problem och lösningar. Omvärldsbevakning och strategiskt arbete tar mycket tid men projektet har inledningsvis prioriterat denna aktivitet och ser den som nödvändig för Museifönstrets framtid. Här redovisas några av de aktiviteter och samarbeten som har initierats:

---

³ Museifönstrets seminarieverksamhet: <http://www.museifonstret.se/mainseminarier.asp>

Myndigheten för skolutveckling och Skoldatanätet

Museifönstret har byggts upp med stöd av Myndigheten för skolutveckling och Skoldatanätet och i samklang med de erfarenheter som man där gjort inom området IT i skolan. Projektet har fått ett starkt stöd från Myndigheten för skolutveckling och utbyte av erfarenheter och täta kontakter kännetecknar samarbetet.

Handlingsplan

Museifönstret och Historiska museet skrev på uppdrag av kulturdepartementet en handlingsplan om hur museerna skulle kunna gå vidare med lärande via internet. Handlingsplanen från 2004-06-23 skrevs utifrån de erfarenheter som då gjorts inom Museifönstrets ram.⁴

Redovisning av webbstatistik

På initiativ av Museifönstret har en arbetsgrupp bestående av Historiska museet, Tekniska museet, Stockholms läns museum och Vasamuseet utarbetat ett förslag till redovisning av webbstatistik, "Svensk webbtrafikredovisning för museer".⁵ Museisektorn har inte, till skillnad från till exempel biblioteksväsendet, en standard för redovisning av webbstatistiken. Museerna redovisar i dag sina webbesök på olika sätt vilket riskerar att ge en inkorrekt bild.

Det finns även en annan sida av detta problem: Virtuella besökare noteras visserligen i museernas årsredovisningar men de tillmäts ännu inte alls samma betydelse som fysiska besökare. Det innebär att webbesökare ses som personer som enbart orsakar kostnader, vilket i sin tur kan inge betänkligheter inför fortsatta pedagogiska IT-satsningar.

I samband med framtagandet av "Svensk webbtrafikredovisning för museer" arrangerade Museifönstret ett större seminarium och en särskild webbresurs togs fram. Flera av de större museerna i Sverige rapporterar nu sin webbstatistik till sina huvudmän enligt de framtagna riktlinjerna.

NODEM

Museifönstret deltog i juryarbetet för NODEM04 (Nordic Digital Excellence in Museums) som hölls i Helsingfors 2004. Här fanns representanter för museer i de nordiska länderna. I juryarbetet fick Museifönstret en god bild av de samlade nordiska digitala museiproduktionerna.⁶

UR

Museifönstret har inlett ett samarbete med UR. Det första resultatet av samarbetet var lärresursen "Möt forntiden" som producerades av Museifönstret i UR:s framtagna portfoliosystem. Det andra resultatet av samarbetet är en genomförd workshop mellan UR:s regionala mediepedagoger och en grupp av Museifönstrets kontaktpersoner ute i landet. Syftet med workshopen var att deltagarna skulle knyta nya kontakter på regional nivå, finna nya möjligheter till samarbete samt diskutera gemensamma utvecklingsområden. Museifönstret är ett nationellt projekt som vill stödja de regionala och lokala museernas arbete inom webbpedagogik, såväl som de statliga museernas webbarbete.

Nätverket Digitala lärresurser

Våren 2005 lanserade Nationellt Centrum för Flexibelt Lärande (CFL) ett samlat nationellt initiativ som syftar till att öka intresset för och användningen av digitala lärresurser. En viktig del av arbetet är att skapa ett nätverk av aktörer verksamma inom området. Nätverket ska fungera som katalysator och främja användningen av landets digitala lärresurser. Myndigheter, organisationer och företag ingår i nätverket. Konkreta mål är att öka viljan att producera lärre-

---

⁴ Björn Axel Johansson och Anna Engquist: "24-timmarsmuseum. Förslag till fortsatt arbete med lärande via Internet": www.historiska.se/myndigheten/dokument/24-timmarsmuseum.pdf

⁵ Museifönstrets riktlinjer: "Svensk webbtrafikredovisning för museer": www.museifonstret.se/mainwebbstatistik.asp

⁶ NODEM: <http://www.tii.se/v4m/nodem/>

surser, öka kunskapsutbytet mellan olika aktörer inom området digitala lärresurser och att utveckla fungerande och realistiska verksamhets- och affärsmodeller för digitala lärresurser. Museifönstret företräder här museerna och lyfter särskilt fram deras roll i sammanhanget.⁷

Pilotprojektet Digitala lärresurser

Museifönstret har tillsammans med Armémuseum och Historiska museet under 2006 utfört ett pilotarbete – Digitala lärresurser – åt Myndigheten för skolutveckling. Piloten har tittat på hur museer kan presentera ett urval av digitala samlingar för skolan och hur det kan märkas upp för bästa tillgänglighet. De digitala lärresurserna som tagits fram är text, bild, ljud och film inom vikingatiden och stormaktstiden. Varje digital lärresurs har sedan märkts upp i en metadatabas som ger besökaren möjlighet att söka varje enskild digital lärresurs. En viktig och övergripande fråga som projektet ställer är vilka konkreta incitament det finns för museer att ta fram digitala lärresurser för skolan och märka upp för bättre tillgänglighet.⁸

Arbetslivsmuseerna

Museifönstret har inlett ett samarbete med arbetslivsmuseerna i Sverige via ArbetSam (Arbetslivsmuseernas Samarbetsråd). I dag finns det över tusen arbetslivsmuseer i hela landet. Museifönstret vill på sikt få in dessa i Museifönstrets databas och hjälpa dem att skapa och utveckla sina webbplatser. I detta syfte har Museifönstret tagit fram en webbmodell för arbetslivsmuseerna som innehåller fyra designförslag med nedladdningsbar kod samt en lathund som beskriver hur man gör en webbplats.⁹ Webbmodellen är konstruerad med stilmallar och anpassad så att den följer standarder för hög tillgänglighet. Museifönstret presenterade webbmodellen för arbetslivsmuseerna under deras årsmöte i Gnosjö den 23 april 2005.

Webbnätverk för museer

Museifönstret deltar i ett informellt webbnätverk för museer. Syftet är att webbredaktörer och webbansvariga på museer får träffas och utbyta erfarenheter och idéer kring specifika frågor, till exempel intranät eller publiceringssystem. Många sitter ensamma på sina arbetsplatser och har behov av kollegers stöd. I detta nätverk får projektet en mycket god bild av webbarbetets villkor runt om på landets museer.

Museums and the Web

Museifönstret följer museernas webbutveckling genom konferensen "Museums and the Web" som hålls årligen i USA eller Canada. Konferensen har en mycket god omvärldsbevakning inom Museifönstrets område. Under konferensen 2007 bidrog Museifönstrets medarbetare med ett föredrag med titeln "Transcending The Boundaries Of The Museum! Managing Organisational Change In The Museum And On The Web".¹⁰

6.0 SWOT-analys av projektet

Museifönstret gjorde en SWOT-analys (Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats) av den egna verksamheten, för att klarlägga det aktuella läget för projektet och för att kunna se framtida utvecklingsmöjligheter. Det står klart att projektet står inför ett större förändringsarbete om Museifönstret ska få ökad spridning och fler användare. Här redovisas delar ur SWOT-analysen.

---

⁷ Nätverket Digitala lärresurser: <http://ndl.cfl.se/Huvudsida>

⁸ Tove Borglund: Museifönstrets pilotprojekt om digitala lärresurser (slutrapport): http://www.shmm.se/Documents/Rapport_Digitala_larresurser.pdf

⁹ Museifönstrets webbmodell för arbetslivsmuseerna: www.museifonstret.se/alm

¹⁰ Jenny Berthling och Anna Engquist: "Transcending The Boundaries Of The Museum! Managing Organisational Change In The Museum And On The Web": <http://www.archimuse.com/mw2007/papers/berthling/berthling.html>

6.1 Problemformulering

Museifönstret är i starkt behov av att öka sitt besökarantal. Alldeles för få i målgruppen känner till att webbtjänsten finns och de som känner till den använder den alldeles för sällan. Kvaliteten på de enskilda pedagogiska webbresurserna från museerna skiftar och helheten ger därför ett splittrat intryck. Det är svårt för lärare och elever att se guldkornen i det disparata utbudet.

Marknadsföringen av webbtjänsten har varit otillräcklig. Museifönstret måste synas på fler platser oftare. För att Museifönstrets fulla potential ska kunna utnyttjas krävs också att den svenska skolan satsar och på allvar integrerar informations- och kommunikationsteknologi (IKT) i den dagliga undervisningen. IKT verkar ha svårt att få genomslag i skolan. En stark utveckling är dock att vänta inom ett decennium med nytexaminerade lärare och ökade krav från stat och kommun.

Museifönstrets möjligheter att ändra på den rådande situationen är emellertid mycket små. Projektet har både vilja, ambition och erfarenhet men dess resurser är alldeles för knappa.

6.2 Styrkor

Museifönstrets främsta styrka är att webbtjänsten har ett seriöst innehåll. Bakom projektet står Historiska museet och Myndigheten för skolutveckling. De källor som användaren kommer i kontakt med, Sveriges alla museer, är mycket trovärdiga.

6.3 Svagheter

Museifönstrets största svaghet är dess låga besöksiffror. Alltför få i målgruppen känner till webbtjänsten och besöksiffran bör höjas omgående. En avgörande försvagande faktor är att Museifönstret inte har en klar finansiering för framtiden, därmed heller inga större möjligheter till produktion av kvalitativa webbresurser och marknadsföring. För användaren och museerna kan det vara oklart vilken roll Historiska museet har i projektet. Museifönstret måste i sitt arbete vara tydligt med sin suveränitet och stärka och förtydliga sitt varumärke. För många användare är det också oklart vad Museifönstret egentligen är och vad man kan förväntas få ut av webbtjänsten.

6.4 Möjligheter

Museifönstret har möjlighet att öka sitt besökarantal. Genom att öka kvaliteten på museernas webbresurser, förbättra webbtjänsten, profilera sitt varumärke och mer aktivt vända sig till sin målgrupp kommer antalet besökare att öka. Det finns goda möjligheter att till exempel utarbeta länkavtal och därmed få långsiktiga och stabila marknadsföringskanaler via de medverkande museerna.

6.5 Hot

Det största hotet mot Museifönstrets tillväxt är den eventuella ovilja som kan finnas att samarbeta med Museifönstret. Det kan till exempel bero på att museerna inser att skolans gensvar ännu är relativt lågt och därför inte tycker att arbetet är mödan värt. Det kan också bero på att Historiska museets roll i projektet är otydlig och likaså att Museifönstret som koncept inte marknadsförts tydligt nog. Eventuella konkurrenter är också självklara hot och därför bör projektet kontinuerligt arbeta med konkurrentbevakning och leta samarbetsmöjligheter i förebyggande syfte. Ytterligare ett hot för projektet är situationen inom skolan och utbildningspolitiken. Man frågar sig vad som händer de närmaste åren med skolans IT-frågor – frågor som är intimt förknippade med Museifönstret.

6.6 Analys

Museifönstret vänder sig i första hand till lärare och elever i Sveriges alla skolor. Dagens skolklimat är under förändring, lärare jobbar allt mer i arbetslag, årskurser blandas och informations- och kommunikationsteknologin blir en större del av undervisningen. För att IT på allvar ska kunna bli en del av den dagliga undervisningen krävs att det nationellt finns intressanta och

tillförlitliga digitala läresurser att tillgå på internet. Museifönstrets pedagogiska webbresurser skulle här kunna fylla en stor funktion. Materialet kommer från trovärdiga källor, kvaliteten är säkerställd och informationen finns samlad och lätt tillgänglig.

Lärarkåren kommer framöver troligen att präglas av ett generationsskifte med förestående pensionsavgångar. Äldre lärare lämnar plats åt en yngre generation som förhoppningsvis efter daglig datoranvändning är mer vana och bekväma med att integrera modern teknik i sin undervisning. Ökade krav från både skolan och dess huvudmän kommer troligen också att snabba på utvecklingen.

Det finns en rad tjänster på webben som konkurrerar om lärarnas intresse och uppmärksamhet. "Lektion.se" och "Länkskafferiet" är två webbtjänster som Museifönstret får betrakta som huvudkonkurrenter. Dessa webbtjänster arbetar inte inom museivärlden, men konkurrerar ändå om samma målgrupp. En annan konkurrent är sökmotorn "Google". Att lära sina elever att hantera källkritik blir dock allt viktigare för lärarkåren och här har Museifönstret en mycket viktig uppgift.

Vår bedömning är att efterfrågan på nationella digitala läresurser för skolan kommer att öka de närmaste 5–10 åren. Detta kommer, med rätt resurser och marknadsföringsverktyg, att göra Museifönstret till en allt mer använd webbtjänst.

7.0 Problemområden

Viktiga problemområden som rör projektet har under årens lopp kunnat identifieras i det dagliga arbetet med Museifönstret. En del uppenbarade sig i SWOT-analysen, andra kunde ringas in vid användartester av Museifönstret med målgrupperna lärare och elever. Somligt har framkommit vid analys av webbtrafiken. Några av bekymren kan projektet själv rätta till men inför de större frågor som hänger samman med skolans arbetssätt och museernas webbutveckling står sig Museifönstret slätt. Nedan redovisas frågeställningarna.

7.1 Webbtrafiken

Museifönstrets besöksstatistik har i princip varit oförändrad sedan starten 2003. Ingen avsevärd ökning eller förändring har skett. Under år 2006 hade Museifönstret totalt 24 338 besök och 129 368 sidnedladdningar. I genomsnitt hade webbplatsen 66 besökare om dagen. Det kan noteras att under de skolfria månaderna under sommaren är aktiviteten på webbplatsen generellt sett låg. Aktiviteten är livligare på veckodagar än helger. Av Museifönstrets besökare kommer de allra flesta direkt in på webbplatsen utan att gå via en länk från en annan webbplats. Övriga besökare kommer i huvudsak från Skoldatanätets webbsidor men även från webbplatser som "Google", "IT-ceum", "Historiska museet" och "Lektion.se". Museifönstrets besökare är nästan alla förstagångsbesökare, endast cirka 14 % av besökarna är återkommande. Detta kan delvis förklaras med att Museifönstret är en mäklartjänst – en webbtjänst som marknadsför andra webbplatser. När besökaren har hittat det som söks går han eller hon direkt dit nästa gång utan att gå omvägen via Museifönstret.

Projektet kan konstatera att det är både svårt och problematiskt att i webbstatistiken utläsa hur många användare och hur många unika användare som döljer sig bakom varje besök eftersom skolornas användare arbetar innanför brandväggar.

7.2 Otydlig avsändare

Museifönstret är ett samarbetsprojekt och har därmed en otydlig avsändare. För användaren kan det vara oklart vilken roll Historiska museet har i projektet. Detta gör det särskilt svårt att nå ut med ett starkt budskap kring Museifönstret. Vem står bakom, frågar man sig. Myndigheten för skolutveckling, Skoldatanätet, Historiska museet eller kanske Sveriges alla museer? Museifönstret måste i sitt arbete bli tydligare med att markera sitt oberoende, stärka och förtydliga sitt varumärke.

7.3 Webbresursernas kvalitet

Museernas pedagogiska webbresurser saknar ofta en stödjande struktur för lärande. Läraren får inte tips om hur han eller hon konkret kan använda lärresursen i undervisningen. Museifönstrets innehåll håller inte jämn kvalitet och upplevs som spretigt och osammanhängande. Ansvar för produktionen ligger i dag hos det enskilda museet och det finns inga direkta incitament för museerna att lägga ner arbete på produktion av pedagogiska webbresurser. Här krävs statliga insatser på både kultur- och utbildningsområdet. Museifönstrets kompetens och roll skulle kunna vara att arbeta fram webbmodeller som förebild och inspiration för museerna.

7.4 Skolans arbetssätt

Flera studier pekar på att lärarna i Sverige är den grupp akademiker som uppvisar lägst IT-utveckling av alla. Svenska skolan tycks inte alla gånger arbeta aktivt med internet som bas för innehåll. Museifönstrets erfarenheter är att lärare känner sig stressade av all information och hjälp som finns tillgänglig för dem i undervisningen och sovrar grovt i utbudet, ifall de överhuvudtaget får informationen. Böcker och skolbiblioteket står sig fortfarande starkt i undervisningen. De lärare som regelbundet använder museer i sin undervisning – i form av visningar och skolbesök – är de som också insett värdet av Museifönstret. Och dessa lärare utgör en förhållandevis liten grupp av den samlade lärarkåren. En obesvarad fråga är hur Museifönstret ska nå oinvidiga lärare och göra dem nyfikna på museerna som resurser för lärande. Skolan står dock inför en förändring och Museifönstrets bedömning är att efterfrågan på kvalitativt läranmaterial – inte minst från svenska museer – kommer att öka kraftigt inom en tioårsperiod.

7.5 Att nå lärare

Att nå lärare med information innebär ofta svårigheter och utgör ett välkänt problem. Utskick via mail når bara en bråkdel av adressaterna. Personalomsättningen är hög. Lärarlagen är självgående och effektiva. Inte heller är det lätt att nå lärarna via skolledarna som gärna skonar sina arbetstygda kolleger från ett övermått av information. För att nå lärare måste man återkomma år efter år och bygga upp en långsiktig relation. Snabb och kortsiktig information når inte fram. Yrkeskåren har i allmänhet god framförhållning och planerar terminens upplägg i förtid. Tidplanen och lektionstimmarna ger inte plats för intressanta sidospår. De lärresurser som används måste stå i direkt samklang med den enskilde lärarens planering.

7.6 Nyhetsvärdet

Museifönstret innehåller museernas pedagogiska webbresurser. Utbudet är smalt, vilket märks i de låga besöksiffrorna. Museifönstret behöver ett större nyhetsvärde för att locka till regelbundna besök. Skulle webbtjänsten även innehålla information om utställningar och tips för allmänheten från museer i hela landet skulle webbtjänsten breddas och kunna locka fler användare. Endast webbresurserna är inte i sig tillräcklig grund för ett återbesök. Här finns flera goda internationella förebilder att studera.

7.7 Brutna länkar

Museisveriges samlade webbplatser befinner sig fortfarande i stark utveckling, vilket märks på alla de brutna länkar som varje år måste uppdateras i Museifönstrets databas (cirka 12 % av det totala antalet länkar). Arbetet med att uppdatera brutna länkar är svårt att automatisera eftersom det handlar om museer som lagts ner, flyttats eller uppgått i nya organisationer och då återfinns någon annanstans. Därför görs varje år manuellt en grundlig översyn av Museifönstrets innehåll, vilket innebär ett omfattande arbete.

7.8 Insidan och inloggning

Strukturen och upplägget i Museifönstret behöver ses över ordentligt och byggas om. Webbtjänstens insida, administratörsidan för museernas kontaktpersoner, besöks för sällan. Denna sida kräver inloggning vilket gör att informationen där bara når en mycket liten grupp. Projekt-

information, seminarier och aktiviteter för att locka nya museer har ingen given plats i strukturen.

7.9 Decentraliserat ansvar

Decentraliserat ansvar har varit utgångspunkten för Museifönstrets uppbyggnad. Under arbetets gång har det visat sig att modellen med kontaktpersoner på museerna, som själva uppdaterar och ändrar sitt museums uppgifter och resurser, inte är helt välfungerande. Personalomsättningen på museerna är hög, människor slutar eller byter arbetsuppgifter. Det enskilda museet glömmer helt enkelt bort sitt åtagande gentemot Museifönstret som ofta får påminna museet att ta bort inaktuella resurser eller lägga till nya. Detta problem kan delvis tillskrivas Museifönstret självt, eftersom projektet i ett uppbyggnadsskede valt att inte överbetona detta ansvar i rekryteringen av museerna (rekryteringen av museer till Museifönstret hade då gått trögare). Ett formellt kontrakt mellan Museifönstret och varje medverkande museum vore en tänkbar lösning för att komma tillrätta med problemet. En annan möjlighet vore att låta de enskilda museerna stå för delar av Museifönstrets kostnader genom medlemsavgifter. På så sätt skulle Museifönstret kunna stärka de enskilda museernas ansvarstagande för medverkan i webbtjänsten.

7.10 Projektbemanning

Projektbemanningen har varit stabil men alltför knapp för ett utvecklingsarbete med ambitioner. Detta är ett stort bekymmer för projektet. Under hösten 2002 arbetade Henrik Summanen med specifikationer och upphandling av webbtjänsten tillsammans med en arbetsgrupp sammansatt av personer från musei- och skolvärlden. Arbetsgruppen avvecklades efter fullgjort uppdrag. Från 2003 utökades personalstyrkan inom projektet med webbpedagogen Anna Engquist som delat sin tjänst med uppdrag från Historiska museet och Museifönstret. Henrik och Anna bedrev verksamheten tillsammans, med viss uppdelning av de olika ansvarsområdena i projektet. Under 2006 utförde webbpedagogen Tove Borglund det huvudsakliga arbetet för Museifönstret. Från 2007 bemannas projektet med Anna Engquist som fördelar sin arbetstid mellan olika webbuppdrag på Historiska museet.

7.11 Projektets finansiering

Museifönstrets framtida finansiering är oklar. Önskvärt vore att kunna planera för ett större utvecklingsarbete som åtminstone sträcker sig fem år framåt i tiden. Utan en stark part i ryggen står sig projektet slätt och kan inte hoppas på framgång. Efter fem års arbete kan vi i dag konstatera att Museifönstret ännu befinner sig i sin linda.

8.0 Nyorientering och utveckling

Museifönstret tvivlar inte på att efterfrågan på museernas pedagogiska webbresurser kommer att öka. Frågan är snarare när och hur uthålligt projektet är. Nedan diskuteras några faktorer som skulle gagna och utveckla projektet framöver samtidigt som en stabil grund läggs för ökad efterfrågan.

8.1 Projektets placering och bemanning

Hittills har Museifönstret varit placerat på Enheten för medier och kommunikation på Historiska museet. Arbetet har fått mycket bra stöd från ledning och medarbetare i museet. Placeringen har varit till stor fördel för projektet i ett uppbyggnadsskede.

Museifönstret har nu nått en punkt där förändring är nödvändig för att stärka verksamheten. Projektet behöver växa och få en större och mer långsiktig bemanning. Bedömningen är att Museifönstret skulle vinna på att frigöras från Historiska museets dagliga arbete och ta steget in i en mer oberoende roll där projektet kunde renodla sin verksamhet och sitt varumärke.

8.2 Spegla museipedagogikens hela bredd

Museifönstrets verksamhetsidé – att öka kommunikationen mellan svenska museers webbplatser och den svenska skolan med hjälp av en webbtjänst på Internet – är något som projektet kan ta fasta på än mer. Museifönstret skulle kunna spegla mer av museernas hela pedagogiska verksamhet för att ge nya grupper av lärare en bredare bild av museipedagogikens möjligheter. På detta sätt väcks lärares nyfikenhet på museerna som resurs för lärande och sannolikt skulle detta bidra till att lärare och deras elever framöver använder och efterfrågar museernas webbresurser i högre grad.

I Museifönstret kan man också tänka sig ett utökat redaktionellt material utöver museernas webbresurser. Det kunde ges utrymme för intervjuer med museipedagoger, intervjuer med andra lärare som guidar sina elever på egen hand i museerna, filmade visningar från olika museer, förslag på skolresor till museer, radioinslag, recensioner av utställningar, annonsering av lärarkvällar och föredrag på de olika museerna. Ett argument för denna breddning av innehållet är att museernas webbproduktioner och lärandeprogram allt som oftast går hand i hand med museernas utställningsproduktioner. Projektet tror att det finns mycket att vinna på att lärare och elever får syn på helheten.

8.3 Produktion av pedagogiska webbresurser

Museifönstret skulle tillsammans med museer och företrädare för skolan kunna producera pedagogiska webbresurser för att ta fram hållbara modeller och bra resurser som är användbara för skolan. Detta skulle vara en kvalitetshöjande åtgärd för innehållet i Museifönstret och är helt avgörande för museernas framtid i skolan. För att åstadkomma denna större produktion av digitala lärresurser för nationellt bruk krävs insatser från centralt håll.

8.4 Ny tjänstedesign för Museifönstret

Webbtjänstens konstruktion är i behov av ökad tillgänglighet och funktionalitet för att bli riktigt attraktiv för användarna. I arbetet med konceptutvecklingen för Museifönstrets nya webbtjänst är det önskvärt att arbeta med användbarhetstester och fokusgrupper för att uppnå hög kvalitet på gränssnitt och tjänster. Önskelistan kommer då att bli lång. Nedan listas några av de förbättringar som projektet redan nu ser att webbtjänsten behöver:

- En teknisk utveckling av databasen så att användaren även kan söka på typ av museum som till exempel konstmuseum, science center eller arbetslivsmuseum.
- Gott om utrymme och en smart struktur för tillkommande redaktionellt material.
- Museifönstrets eget sökverktyg som andra webbplatser enkelt kunde publicera på sina sidor med färdigskrivna kod att hämta direkt från Museifönstret.
- En tipsfunktion där användare kan tipsa en kollega eller klasskamrat om webbtjänsten eller om en enskild webbresurs.
- En möjlighet för användarna att värdera kvaliteten på en webbresurs med en rankningsfunktion till nytta för användare men också för innehållsleverantörerna, det vill säga museerna.
- Ofta har behovet av en funktion för inbyggd webbenkät infunnit sig i projektet. Enkäten skulle med jämna mellanrum ge information om vad som behöver förbättras i webbtjänsten.
- En inbyggd funktion för länkcheck då föränderligheten är så stor på museernas webbplatser.
- Funktionen ”Kartsök” skulle kunna utvecklas och göras mer användbar och precis.
- Nyhetsbrevet skulle kunna inkluderas sömlöst i webbtjänsten.
- En uppmärkning av befintligt material i Museifönstret bör utvecklas så att märkningen följer en standard som står i samklang med det nationella initiativet kring digitala lärresurser.

8.5 Delta i forskning

Museifönstret kan utveckla forskningssamarbeten med de utbildningsinstitutioner i Sverige som antingen specialiserat sig på IT och lärande eller museologi. Projektet ser inga begränsningar i uppslag för forskning. Specialområden att beforska för projektet skulle kunna vara kulturhisto-

riskt lärande via internet, källkritik och lärande men även frågor kring artefaktens betydelse för förståelsen av historiska skeenden.

8.6 Kursplaner från museer

Museifönstret kan inspirera och hjälpa museerna att ta fram kursplaner inom olika temaområden. Vid genomgång av ett antal skolors kursplaner kan konstateras att innehållet i ett arbets- och temaområde i skolan inte är specificerat i detalj. Skolornas egna kursplaner stödjer sig på styrdokumentens kursplaner som också är vida och öppna. Det är upp till varje lärare och arbetslag att ta fram en arbetsplan med mål och måloppfyllelse i ämnet. Här kan Museifönstret erbjuda museernas kursplaner för olika temaområden och mål som eleverna ska uppnå. Till kursplanerna bör finnas heltäckande material på de medverkande museernas webbplatser.

8.7 Instiftan av ett årligt pris

För att uppmuntra utveckling av kvalitativa pedagogiska webbresurser på museernas webbplatser kan Museifönstret instifta ett årligt pris för bästa webbresurs. Priset kunde delas ut i samband med en årlig skolkonferens som till exempel Skolforum¹¹.

8.8 Internationella förebilder

För inspiration kan man studera situationen i Nya Zeeland där en statligt finansierad organisation med 20-talet anställda lägger ned stor kraft och möda för att spegla landets rika och mångfacetterade historia via museer och arkiv.¹² Även England och Kanada är föregångsländer när det gäller att ge statligt stöd för att tillgängliggöra pedagogiska resurser från museer och arkiv. I Norge tar man nu ett helhetsgrepp för skolans utveckling kring IT och lärande.

9.0 Slutord

Museerna sitter på unika skatter av kunskap. Lärare och elever i hela landet bör ges möjlighet att nyttja dessa resurser via internet. Att göra museernas skatter tillgängliga för hela landet ligger i samhällets intresse. Det handlar dels om tillgänglighet och demokrati, dels om att uppnå den dubbla vinsten med museernas webbutveckling och skolans IT-lärande. Men man frågar sig vilka verkliga incitament det finns för museerna att själva ta fram pedagogiska webbresurser. Är det rimligt att förvänta sig att museer tar av egna begränsade medel utan någon morot eller extra anslag från statligt håll? Man frågar sig också när styrmedel från stat och kommun ska tas fram för att främja skolans utveckling inom IT. Är det rimligt att förvänta sig att skolutveckling ska ske jämnt fördelat över landet i kommunal regi?

För att få igång museernas produktion av digitala läresurser i en vidare bemärkelse krävs i första hand insatser från centralt håll. Det finns många exempel i världen där länder och regioner har satsat på att bygga upp kvalitativt webbinnehåll för skolan. Museifönstret ser framför sig en utökad projektredaktion som bygger upp kvalitativt innehåll för lärande i samarbete med museer och skola. Den decentraliserade produktionsmodellen, där varje enskilt museum ansvarar för att ta fram pedagogiska webbresurser, är i längden otillräcklig. Den ojämna kvaliteten på innehållet riskerar att trötta ut lärare och elever som behöver pålitliga och relevanta läresurser i skolan.

Museifönstret önskar se ett bredare samarbete inom kultur- och utbildningsområdena i Sverige kring museerna och arkivens produktion av pedagogiska webbresurser. Ett samarbete på hög nivå skulle kunna bana väg för en aktiv satsning och ett gensvar i skolans värld. Museifönstret har efter fem år nått en punkt där ett centralt beslut bör fattas om att förvandla det pedagogiska pilotprojektet till en viktig aktör inom ett område med stor framtida potential.

---

¹¹ Skolforum: <http://www.skolforum.com/>

¹² Te Ara, The Encyclopedia of New Zealand: <http://www.teara.govt.nz/> och Matapihi: <http://www.matapihi.org.nz/>

10.0 Bilaga

Lista över medverkande museer med webbresurser i Museifönstret

Arbetets museum	Mentalvårdsmuseet
Arkitekturmuseet	Millesgården
Armémuseum	Moderna Museet
Bildmuseet	Musikmuseet
Blekinge museum	Mölnåls museum
Dalarnas museum	Nationalmuseum
Eketorps borg	Naturhistoriska museet i Göteborg
Ekomuseum Bergslagen	Naturhistoriska riksmuseet
Etnografiska museet	Nobelprize.org
Evolutionsmuseet	Nordiska museet
Flygvapenmuseum	Norrbottnens museum
Forum för levande historia	Norrköpings konstmuseum
Fotevikens Museum	Observatoriemuseet
Fotomuseet i Osby	Piteåmuseum
Försvarsmuseum Boden	Postmuseum
Gislaveds Industrimuseum	Regionmuseum Västra Götaland
Grenna Museum	Repslagarmuseet
Göteborgs konstmuseum	Riksantikvarieämbetet
Hallwylska museet	Sancta Birgitta klostermuseum
Historiska museet	Sigtuna Museer
Höganäs museum	Skogsmuseet i Lycksele
Innovatum kunskapens hus	Skoklosters slott
IT-ceum	Skövde stadsmuseum
Judiska museet	Smålands museum-Sveriges glasmuseum
Junibacken	Statarmuseet i Skåne
Jönköpings läns museum	Stockholms läns museum
Kalmar läns museum	Stockholms stadsmuseum
Karlshamns museum	Strindbergsmuseet
Kulturen i Lund	Strömstads Museum
Kungliga Myntkabinettet	Svenska Emigrantinstitutet, Utvandrarnas Hus
Kungliga Slottet	Sörmlands museum
Landskrona museum	Teknikens Hus i Luleå
Livrustkammaren	Tekniska Museet
Länsmuseet Gävleborg	Terra Scaniae
Länsmuseet Halmstad	Tom Tits Experiment
Länsmuseet på Gotland	Tycho Brahe-museet
Länsmuseet Varberg	Universeum
Länsmuseet Västernorrland	Waldemarsudde
Lödöse museum	Vasamuseet
Löfstad slott	Vestro Gothia
Malmö Konsthall	Vetenskapens Hus
Malmö Museer	Vänermuseet
Marinmuseum	Världskulturmuseet
Maritiman	Västerbottens museum
Medelhavsmuseet	Östasiatiska Museet